

4.Ashâb-ı Tahric (Tahriç yapan fakihler)

Bağlı bulundukları mezhepte hükmü bulunmayan, sonradan meydana gelmiş meselelerin hükümlerini o mezhebin usûl ve kaidelerine göre bulup çıkarırlar, fakat kendileri içtihat edemezler. Ebu Bekir Cassas, Ebu Bekir er-Razi, Cürcani, gibi.

5.Tercîh Yapabilen Müçtehitler

İçtihat edememekle beraber, müçtehitten gelen iki görüşten birisini delillere dayanarak tercih eder. Bu kavil sahihtir, essahtır, bu kıyasa daha uygundur diyebilen zatlardır. Kuduri, İmam Merginani, İbn Hümam gibi.

6.Temyiz Yapabilen Fakîhler

Mezhepte zahir olan rivayetlerle nadir olanları, kuvvetli ile zayıf olanları birbirinden ayırabilirler. İmam Nesefi, Ebu'l-Fazl el Mavsili gibi.

7.Taklîd Ehli Fakihler

Bu sınıftakiler yukarıdaki hiçbir mertebeye yetişememiştir. Ancak mezhebin mesailini ezberleyip eserlerinde derleyen kimselerdir. Bir bakıma nakilciler de denilebilir. Hicri 800 den sonra Hanefî fukahasının ekserisi bu kısma dahildir. İbni Abidin diye bilinen Seyyid Muhammed Emîn bin Ömer bin Abdülazîz ve Alaüddin el Haskafi gibi.[15]

3.5. Mezhep ve Taklit

Mezhep sözlükte gidilecek yer, gidilecek yol, görüş gibi anlamlara gelmektedir. Terim olarak mezhep, kendi içinde tutarlı bir düşünce sistemine sahip, içtihat ehliyeti olan âlimlerin ortaya koydukları fıkhî görüşleri ifade eder. Fıkıh mezheplerini, ayrıştırıcı ve inananlar arasında bölücü bir unsur olarak değil, insanların dini anlama ve yaşamalarında birer zenginlik ve kolaylık unsuru olarak kabul etmek gerekir.

Taklit, sözlükte; "kılıç takmak, bir kimsenin omzuna kılıcın askısını yerleştirmek ve bir kimseye gerdanlık takmak" gibi anlamlara gelmektedir. Fıkıh usulünde taklit, delilini bilmeksizin bir müçtehidin içtihadı ile amel etmektir. Bir müçtehidin görüşüyle hareket eden kişi, meydana gelebilecek manevi sorumluluğu o müçtehidin boynuna yüklediği için bu ameline taklit, kendisine de mukallit denilmiştir. Hüküm verirken dayandığı delili bilerek bir kişinin içtihadı ile hareket etmeye ise ittibâ denir. İttibâ, içtihat ile taklit arasında orta bir mertebedir.

Hicri dördüncü yüzyılın yarısında başlayıp asırlarca devam eden süreçte mezhep imamlarına aşırı saygı, belli mezheplere bağlı kişilerin kadı olarak tayin edilmesi, mezhep hükümlerinin tedvin edilmesi, hükümlerin delilleri ile değil sadece sonuçları ile ilgilenilmesi, devlet adamlarının bir mezhebi desteklemeleri ve bazı mezheplere vakıfların tahsis edilmesi gibi sebeplerle toplumda taklit yaygınlaşmıştır.

Bir kişinin bulunduğu mezhepten tamamen ayrılıp başka bir mezhebe geçmesine **küllî intikal** denir. Hanefî olan bir kişinin Şâfiî olması küllî intikale örnektir. Bir kişinin bazı konularda kendi mezhebinden farklı bir mezhebin içtihadı ile amel etmesine ise cüzî intikal denir. Mâlikî olan bir kişinin namaz kılarken Şafii Mezhebi'ni taklit etmesi **cüzî intikal** olarak isimlendirilir.

Müslümanlar bir ihtiyaç durumunda kendi mezhebinden başka fıkıh mezheplerinden yararlanabilirler. Hanefi Mezhebi'nde olan bir kişi yolculuk esnasında namaz kılmaya imkân bulamadığında zorunluluğuna istinaden diğer mezheplerde yer alan: "Öğle ile ikindi ya da akşam ile yatsı namazının cem edilerek kılınabilir." görüşünden yararlanarak namazını cem edebilir.

15 Bilmen, c.I, s. 313.

